

Ανοικτή Εκπαίδευση: το περιοδικό για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση και την Εκπαιδευτική Τεχνολογία

Τόμ. 16, Αρ. 1 (2020)

Open Education: The Journal for Open and Distance Education and Educational Technology

Editorial

*Αντώνης Λιοναράκης, Ευαγγελία Μανούσου,
Αντωνία-Μαρία Χαρτοφύλακα, Σοφία Παπαδημητρίου,
Βασιλική Ιωακειμίδου*

doi: [10.12681/jode.23741](https://doi.org/10.12681/jode.23741)

Βιβλιογραφική αναφορά:

Στη θέση του **Editorial** παραθέτουμε την Διακήρυξη για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Μια διακήρυξη, ένα μανιφέστο, ένα πλαίσιο αρχών που προσδιορίζει τις πιο σημαντικές προϋποθέσεις για τη διάσταση και τη φιλοσοφία της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Οι υπογραφές είναι ενδεικτικές και καλύπτουν όλο το φάσμα της τυπικής και μη τυπικής μάθησης. Πιστεύουμε ότι η Διακήρυξη αυτή θα αποτελέσει βασικό κριτήριο και επιπλέον ένα ποιοτικό πλαίσιο αρχών όλων των βαθμίδων για εκπαιδευτικές εφαρμογές ουσίας στη χώρα μας.

Διακήρυξη για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση

Αντώνης Λιοναράκης
Γκέλη Μανούσου
Τόνια Χαρτοφύλακα
Σοφία Παπαδημητρίου
Σύλβη Ιωακειμίδου

Εκπαίδευση, ενεργός πολίτης και δημοκρατικές αξίες

Στη σύγχρονη Ελλάδα η διαπολιτισμική συνεργασία όλων των ανθρώπων αποτελεί το κλειδί για μια χώρα με σεβασμό, συμμετοχή και συνοχή σε όλες τις δομές της. Όλοι οι άνθρωποι, ανεξάρτητα από φύλο, χρώμα, θρησκευτικές και πολιτικές πεποιθήσεις, συνιστούν την Κοινωνία των Πολιτών, είναι εν δυνάμει ενεργοί πολίτες και έχουν δικαίωμα στη γνώση και στη διαμόρφωση της συμμετοχής, της δημοκρατίας και του ενεργού πολίτη. Η εκπαίδευση θα πρέπει να ενδυναμώνει τη δημοκρατική συνείδηση, την ανοχή και τον σεβασμό σε όλα τα επίπεδα.

Η εκπαίδευση και όλες οι εναλλακτικές της μορφές (εξ αποστάσεως, συμβατική και σχολική, ενηλίκων, δια βίου, κατάρτιση και συνεχιζόμενη, τυπική και μη τυπική κ.α.) θα πρέπει να συμβάλει στις ανθρώπινες αξίες και σε αυτές της δημοκρατικής συμμετοχής. Η πολιτική και κοινωνική οργάνωση της χώρας έχει ανάγκη μια υγιή Κοινωνία των Πολιτών που συνεισφέρει στις αξίες αυτές, ενεργοποιεί τον πολίτη και αναπτύσσεται μέσα από τυπικές και μη τυπικές μορφές εκπαίδευσης.

Δεξιότητες απαραίτητες σε μια κοινωνία που αλλάζει

Η εκπαίδευση (τυπική και μη τυπική) προσφέρει δεξιότητες, οφέλη και δυνατότητες συμμετοχής σε διαδικασίες βασικών δεξιοτήτων, κατάρτισης και γνώσεων σε μια κοινωνία που βρίσκεται σε συνεχή αλλαγή. Βοηθάει τους πολίτες στην εργασία τους αλλά και στη ζωή τους. Η τυπική και μη τυπική εκπαίδευση μπορεί να διαμορφώσει τις ζωές των πολιτών και να προσφέρει νέες δυνατότητες εργασίας, να ανοίξει τις

πόρτες στη συμβατική εκπαίδευση, να βοηθήσει στη μείωση της διαρροής και εγκατάλειψης του σχολείου, να ενεργοποιήσει την ανθρώπινη επιθυμία για καλλιτεχνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες και να υποστηρίξει μια ζωή με περισσότερη υγεία και ευαισθησία για το περιβάλλον.

Η δύναμη της μάθησης, Ανοικτή εκπαίδευση, συμμετοχή και πρόσβαση στη γνώση

Η εκπαίδευση και οι εναλλακτικές της μορφές συνεισφέρουν στις δημοκρατικές αξίες και τη συμμετοχή σε όλα τα επίπεδα του κοινωνικού ιστού. Ενθαρρύνουν τη διαφάνεια και την ανάπτυξη της Κοινωνίας των Πολιτών καθώς βοηθούν την ενδυνάμωση της γνώσης και την κριτική σκέψη των πολιτών. Η ίδια η γνώση και οι διαδικασίες της μάθησης αποτελούν μια ξεχωριστή δύναμη. Δύναμη κοινωνική και προσωπική του κάθε ανθρώπου να διαμορφώσει και να αναδείξει τη συμμετοχή του στην κοινωνία της γνώσης. Η εκπαίδευση όλων των βαθμίδων πρέπει να είναι ανοικτή σε όλους του ανθρώπους. Είναι αναφαίρετο δικαίωμα. Τα σχολεία και τα πανεπιστήμια, όλες οι εκπαιδευτικές δομές θα πρέπει να ανοίξουν και να είναι προσβάσιμες στον κάθε πολίτη. Επίσης, η θεώρηση της ανοικτής εκπαίδευσης μας οδηγεί σε ένα δημοκρατικό εκπαιδευτικό σύστημα, σε ένα σύστημα που σέβεται τον μαθητή και τον δάσκαλο, σε ένα σύστημα που πλάθεται καθημερινά από τις ανάγκες της κοινωνίας, διαμορφώνεται, αλλάζει, προσαρμόζεται, αγκαλιάζει νέες ιδέες και σύγχρονες εφαρμογές. Είναι ο πυρήνας του σύγχρονου εκπαιδευτικού συστήματος που δίνει ζωή και ανάσα σε κάθε συμβατικό παρελθόν και ανοίγει νέους ορίζοντες για την εκπαίδευση, την παιδεία και την καλλιέργεια των ανθρώπων. Η προσβασιμότητα αποτελεί έναν κρίσιμο παράγοντα, καθώς είναι σημαντικό να προσφέρει κάθε δυνατή ευκαιρία συμμετοχής σε όλους. Οι ιδιαιτερότητες και οι ανάγκες σε εξοπλισμό και βασικές ψηφιακές δεξιότητες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον σχεδιασμό και τη συνολική οργάνωση της εκπαιδευτικής ζωής της χώρας μας.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι μια ολοκληρωμένη μεθοδολογία εκπαίδευσης, η οποία, για να είναι ποιοτική και αποτελεσματική, απαιτεί προσεκτικό σχεδιασμό από το πρώτο ως το τελευταίο βήμα. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης πραγματοποιείται με ολοκληρωμένα συστήματα εκπαίδευσης, με σύγχρονες διαδικασίες διδασκαλίας και μάθησης, άρτια οργανωμένα με διοικητικές, υποστηρικτικές και εκπαιδευτικές δομές, οι οποίες σχεδιάζουν όλο το πλαίσιο και ορίζουν τις ποιοτικές προδιαγραφές με λεπτομέρειες. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προσδιορίζεται από τη θεώρηση «τους μαθαίνουμε πώς να μαθαίνουν».

Το υλικό που διδάσκει

Το κατάλληλα διαμορφωμένο για εξ αποστάσεως εκπαίδευση εκπαιδευτικό υλικό αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητά της. Η δημιουργία νέου ψηφιακού ή/και έντυπου εκπαιδευτικού υλικού ακολουθεί συγκεκριμένες παιδαγωγικές προδιαγραφές που απαιτούν μεγάλη προετοιμασία, γνώσεις, εμπειρία και προσήλωση στο αποτέλεσμα. Το εξ αποστάσεως εκπαιδευτικό υλικό είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σαφές και επεξηγηματικό, να προσελκύει το ενδιαφέρον, να υποστηρίζει αποτελεσματικά τους εκπαιδευόμενους στη μαθησιακή διαδικασία, ακόμη και όταν μελετούν μόνοι τους, να δίνει ευκαιρίες για ενεργό συμμετοχή και δράση, να ανατροφοδοτεί, να συμβάλει στην αλληλεπίδραση

και την αυτοαξιολόγηση. Το εκπαιδευτικό υλικό περιλαμβάνει έναν δάσκαλο σε ετοιμότητα που διδάσκει τους μαθητές και τους βοηθά να αναπτύξουν δεξιότητες και να αποκτήσουν γνώσεις. Με άλλα λόγια, να απαντά με ελκυστικούς και ενδιαφέροντες τρόπους το «τι», το «πώς», το «γιατί».

Οι τεχνολογίες

Οι τεχνολογίες αποτελούν απαραίτητα μέσα και εργαλεία που αξιοποιούνται για την υποστήριξη της εξ αποστάσεως εκπαιδευτικής διαδικασίας. Η έμφαση θα πρέπει πάντα να δίνεται στο περιεχόμενο, την εκπαιδευτική διαδικασία και την παιδαγωγική αξιοποίηση των τεχνολογικών μέσων με όρους ποιότητας και αποτελεσματικότητας. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητος ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός που αφορά σε σαφείς διδακτικούς και μαθησιακούς στόχους, τη δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, δραστηριότητες αλληλεπίδρασης, δυναμική εμπλοκή των μαθητών, κριτική σκέψη, ελευθερία έκφρασής τους κ.ά. Στο πλαίσιο του συνολικού σχεδιασμού δίνεται έμφαση στην αλληλεπίδραση, τη συνεργασία και τη συμπληρωματικότητα των σύγχρονων και ασύγχρονων μορφών εκπαίδευσης. Επισημαίνεται ότι οι σύγχρονες μορφές εκπαίδευσης (τηλεκπαίδευση, τηλεδιάσκεψεις κτλ.) δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρούνται ως η μεταφορά ενός μαθήματος από την αίθουσα διδασκαλίας στην ψηφιακή αίθουσα. Ο ρόλος των τηλεδιασκέψεων αφορά στην επικοινωνία, την αλληλεπίδραση, την υποστήριξη, τη συμμετοχή και όχι στη διδασκαλία, όπως υλοποιείται στη συμβατική εκπαίδευση.

Η σύγχρονη και ασύγχρονη εκπαίδευση

Στον παιδαγωγικό σχεδιασμό της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης πρέπει να συμπεριλαμβάνεται τόσο η ασύγχρονη όσο και σύγχρονη εκπαίδευση. Η ασύγχρονη συνδέεται άμεσα με το εκπαιδευτικό υλικό ενώ η σύγχρονη εκπαίδευση υποστηρίζει το υλικό και την επικοινωνία και αξιοποιείται από αυτή. Ο εκπαιδευτικός σχεδιασμός είναι απαραίτητος με παιδαγωγικούς όρους και ιδιαίτερα το ειδικά διαμορφωμένο υλικό που θα αφορά δραστηριότητες εμπλοκής των μαθητών που θα υλοποιηθούν από όλη την ομάδα. Με αυτούς τους τρόπους αναδεικνύεται η διαφορά της επικοινωνίας από τη διδασκαλία και μάθηση και η διαφορά του περιεχομένου από το μέσον. Πάνω απ' όλα όμως αναδεικνύεται η διαφορά της πληροφορίας από τη γνώση. Δηλαδή, το ζητούμενο σε όλες τις δομές εκπαίδευσης είναι οι μαθητές να μετουσιώσουν την πληροφορία σε γνώση. Έτσι μόνο θα έχουμε μια αποτελεσματική εκπαιδευτική διαδικασία.

Η επικοινωνία

Η αίθουσα και η σχολική τάξη δεν θα πρέπει να αντικατασταθούν από την ψηφιακή τηλεδιάσκεψη. Η οθόνη του υπολογιστή δεν μπορεί και δεν πρέπει να ανατρέψει την ανθρώπινη φυσική παρουσία ούτε την ουσιαστική επικοινωνία. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν αντικαθιστά τη φυσική παρουσία δασκάλου και μαθητών σε μια αίθουσα. Αξιοποιείται όταν υπάρχουν υποκειμενικές ή/και αντικειμενικές δυσκολίες στη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αξιοποιείται όταν δίνει λύσεις σε προβλήματα προσβασιμότητας και φυσικών αποστάσεων. Σε φυσιολογικές συνθήκες οι μαθητές / φοιτητές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα επιλογών στη μορφή της εκπαίδευσης που θα ακολουθήσουν. Η καθολική προσφυγή στα ψηφιακά μέσα μειώνει σε μεγάλο βαθμό τις δυνατότητες της σύγχρονης παιδαγωγικής και την απαραίτητη αλληλεπίδραση που υπάρχει μεταξύ του διδάσκοντα και των μαθητών /

φοιτητών. Στην περίπτωση αυτή τα ψηφιακά μέσα προσφέρουν οφέλη στον φορέα παροχής εκπαίδευσης μόνο με όρους οικονομικούς.

Όλοι εμείς με σημαντική ακαδημαϊκή, εκπαιδευτική και διοικητική εμπειρία σε συστήματα Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης συμβολικά υπογράφουμε το κείμενο με σκοπό να ορίσουμε το πλαίσιο αρχών για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.

Αντώνης Λιοναράκης, Καθηγητής ΕΑΠ, Κοσμήτορας Σχολής Ανθρωπιστικών Επιστημών

Αθανάσιος Μιχιώτης, Καθηγητής ΕΑΠ, Κοσμήτορας Σχολής Κοινωνικών Επιστημών

Χρήστος Παναγιωτακόπουλος, Καθηγητής Πανεπιστημίου Πατρών

Νίκος Σηφάκης, Καθηγητής ΕΚΠΑ

Γιώργος Τσιμουρής, Αν. Καθηγητής Πάντειο Πανεπιστήμιο, πρώην Αντιπρόεδρος ΕΑΠ

Στυλιανός Ζερεφός, Καθηγητής ΕΑΠ

Αίλα Λεοντίδου, Ομότιμη Καθηγήτρια ΕΑΠ

Μαρία Κουτσούμπα, Καθηγήτρια ΕΚΠΑ

Ιωάννης Γκιόσος Αναπληρωτής Καθηγητής, ΕΚΠΑ

Αργυρώ Σγουρού, Επίκ. Καθηγήτρια ΕΑΠ

Σπύρος Σιάκας, Επίκ. Καθηγητής ΠΑΔΑ

Αργυρώ Σγουρού, Επίκ. Καθηγήτρια ΕΑΠ

Νεκταρία Γκιζάνη, Επίκ. Καθηγήτρια ΕΑΠ

Δημήτρης Φιλιππής, Επίκ. Καθηγητής ΕΑΠ

Ιωσήφ Φραγκούλης, Καθηγητής ΑΣΠΑΙΤΕ

Πολυξένη Παγγέ, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων, τ. Κοσμήτωρ Σχολής Επιστημών Αγωγής

Σουζάνα Παπαδοπούλου, Επίκ. Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Ιωαννίνων

Δρ. Γκέλη Μανούσου, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Σύλβη Ιωακειμίδου, εκπαιδευτικός

Δρ. Σοφία Παπαδημητρίου, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Αντωνία Μαρία Χαρτοφύλακα, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Αλεξάνδρα Γασπαρινάτου, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Αδαμαντία Σπανακά, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Σπύρος Παπαδάκης, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Ευφροσύνη-Άλκηστη Παρασκευοπούλου – Κόλλια, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Χαράλαμπος Μουζάκης, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Ανθούλα Ντόλκερα, εκπαιδευτικός

Δρ. Στέφανος Αρμακόλας, ΑΣΠΑΙΤΕ

Δρ. Παναγιώτα Ξανθοπούλου, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Δρ. Ξένη Σκαρτσή, ΣΕΠ του ΕΑΠ

Άνθη Μακρή, εκπαιδευτικός

Βαρβάρα Γαλανού, εκπαιδευτικός

Κάτια Ντάκουλα, εκπαιδευτικός

Βασιλική Ψυρρούκα, εκπαιδευτικός

Μαντώ Αγγελοπούλου, εκπαιδευτικός

Φωτεινή Δημακοπούλου, εκπαιδευτικός

Κορίνα Σφακιωτάκη, εκπαιδευτικός

Βάσω Κουτζεκλίδου, εκπαιδευτικός

Θάνια Αγγέλη, εκπαιδευτικός
Θεοδοσία Κουνατίδου, εκπαιδευτικός
Γεωργία Κωνσταντία Καραγιάννη, εκπαιδευτικός
Θανάσης Κανελλόπουλος, εκπαιδευτικός
Σοφία Κυριζοπούλου, εκπαιδευτικός
Ανδριάνα Γιάνναρη, εκπαιδευτικός
Γιωργία Τζήλου, εκπαιδευτικός
Μαριάννα Αποστόλου, εκπαιδευτικός
Μαίρη Χατζηχαραλάμπους, εκπαιδευτικός
Νικολέτα Μπουντούρη, εκπαιδευτικός
Κωνσταντίνα Μπρέντα, εκπαιδευτικός